

NŐK VILÁGA.

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA.

FŐMUNKATÁRSOK: FANGHNÉ GYUJTÓ IZABELLA, PERCZELNÉ
KOZMA FLÓRA, RAFFAJ IRMA.

A magyar nő.

A magyar férfi és nőnem között eleitől fogva olyan viszony volt, melyet más népeknél alig találhatni fel. A mi elődeink nem rabolták nőiket, mint a mausok és rómaiak; nem tették rabszolgákká, mint más keleti népek; nem emelték magok fölé, mint az északiak, hanem édes testvérekként magok mellé állították, rendeltetésökhöz mért jogokban részesítették, a viszonyos kötelezettség, szeretet és tisztelet szeliden vonzó kapcsaival fűzték magukhoz: *feleség* volt a magyar nő édes neve, mintegy kifejező azon magasztos fogalmat, mely egy nemzetnél sem létezik, hogy ő férjével együtt tesz egy egész lényt, hogy ők külön-külön az életnek örömét és gondjait csak *felében, s egészben együtt ketten* hordozzák.

Gr. M. I.

Több tért a nőknek!

A gagyai templom felszentelése alkalmából Gálffy Kálmán kereszturkőri felügyelő gondnok, főpásztorunk tiszteletére egy féuyes ebédet rendezett. Ez ebéd alkalmával, midőn a háziasszonyt, mint ősei vallásos buzgóságának, egyházunk meleg szeretetének örökösét felköszöntettem, sajnálatomat fejeztem ki a miatt, hogy nem őt választhattuk egyházkörünk gondnokának, mire szeretve tisztelt püspökünk, közbeszólásként megjegyezte, hogy *ő lett volna az első, a ki e választást megerősíti.*

A gondolatot, hogy egyházunk kormányzó testületeiben nők is vehessenek részt, sőt kardinális hivatalokba is választhatók legyenek: nem a fejr asztal áldásai, a vidámabb, bizalmasabb kedélyhangulat, s nem is az asztalnál elnöklő háziasszony kedvessége s mindenre kiterjedő figyelme ébresztette fel bennem. Rég tépelődöm én azzal, de őszintén szólva, nem mertem előállani vele Féltem a kinevettetéstől. Azonban a főpásztori kegyes és megtisztelő közbeszólás, valamint az akkori illustris asztaltársaság kedvező hangulata felbátorított, hogy a röpke pillanat hevében felvetett eszmét „Nők Világa“ kedves lapunkban nagyobb közönség elibe vigyem.

Nem említem, hogy a keresztény vallás a szeretet vallása, szeretetben pedig a női szív a leggazdagabb; nem fejtegetem azt a különben mindenki által ismert tény, hogy a názáreti Jézus által hirdetett igazságoknak úgy a mester életében, mint halála után legkézségesebb elfogadói a nők voltak, sőt a fel-támadás, a halhatatlanság eszméje, az örök élet hite, nők nélkül lelkünkben talán nem is vert volna oly mély gyökeret; azt is mellőzöm, hogy az apostolok szent munkájukban segédekül nemcsak diakonuszokat, de diakonisszákat is választottak; csak unitárius egyháztörténetünkre vagyok bátor a figyelmet fel-hívni; bizony annak csaknem minden lapján sranybetűkkel láthatjuk feljegyezve a női szív lángoló vallásos buzgóságát, áldozatkészségét, s legyünk igazságosak, valljuk meg nyíltan, hogy az egyházunk érdekében, férfiak által véghezvitt, legra-gyogóbb tettek is, buzgó nőink kezdeményezésének, szelid be-folyásának köszönhetőek.

A nők köztéren való szereplésének, tagadhatatlanul és nem minden alap nélkül sok ellensége van, és sok igazság van abban, hogy a nő hivatása boldogítani és boldoggá lenni, s e két cél a házi tűzhely mellett csendes családi körben valósít-ható meg. A felvetett eszme azonban ez elvvel nincs ellentétben. Az egyház a nőnek második családja, s midőn ebben munkál-kodik, munkálja akkor szűkebb körü családja boldogságát is. Itt nem foly az érdekek nagy harca, nem ellenségek, de hit-rokon testvérek állanak, nem szemben, hanem egymás mellett, nem egymást megsemmisíteni, de egymást Istenben való bizo-dalomban esősítve, felemelni és boldogítani; itt nem foly a hiúság vására, nem a fényelgésben, hizelgésben, egymás kicsinylésében, lenézésében, hanem alázatosságban, áldozatkészségben, önzetlen munkálkodásban és szeretetben kereshető az elsőség.

Élő példa erre a már 18 év óta oly szépen munkálkodó s napról-napra virágzó Dávid Ferencz Egylet. Mennyivel ride-gebbek többi egyházi gyűléseink! S ha a DFE-be fényt, gyön-gédséget, buzgóságot s kicsiny eszközökkel nagy eredményeket vittek be nőink, miért ne hozhatnók be ezeket a nőkkel együtt többi gyűléseinkbe is? Jézus a női nemet addigi rabszolgai állapotából kiszabadította, felemelte, a férfiival egyenlővé tette, s mi keresztény férfiak Krisztus követői, miért ne tehetnők őket egyházi téren is velünk egyenlő ranguakká. Hiszen Isten országa terjesztésére ez egy óriási lépés lenne!

Sőt többet mondok. *Nyissuk meg a theologiai tanfolyamot is a nők számára.* Egy pályán sem váltak be annyira a nők, mint a tanítói pályán. A papin még inkább beválnának, ez hivatásuknak leginkább megfelelne. Buzdítani, az áldozatkészsé-

get ébreszteni, betegeket, szerencsétleneket szeretettel vigasztalni, kicsoda alkalmasabb, mint a nő? A vallás inkább a szív dolga, mint a főé. A nő pedig egészen szívből, szeretetből van alkotva. Olvassa el csak bárki Perczel Ferencznének „Unitárizmus és a nők“ czimű a budapesti DFE-ben tartott felvását, meggyőződhetik arról. Az unitárizmusról pap még nem zengett szebb apotheosist. Aztán e kérdés megoldásával, a mellett, hogy szegény, de művelt nőink részére egy új keresetforrás nyílnék meg, meg lenne oldva ama sok aggodalmat okozó kérdés is: miként lehetne a papi pályát ifjainkra vonzóbbá tenni?

A kérdést felvetettem. Bármi lesz is a sorsa, engem megnyugtat a tudat, hogy igaz meggyőződésből tettem.

Székely-Keresztur.

Barabás Lajos.

Falusi gondolatok.

Attól félek, hogy az érdemes szerkesztőség az ilyen falusi olvasóktól nem vár levelet, vagy olyasmit.* Én mégis megírok valamit, a mit gondoltam immár sokszor.

A mint itt látom, hogy mások, t. i. más felekezeti nőket mit csinálnak, csak azt csodálom, hogy mi miért vagyunk olyan élehetetlenek. Az igaz, hogy én egy szegény özvegy asszony vagyok. Hónapjára egy néhány korona segélyt kapok az egyházunk pénztárából. Az Isten fizesse meg, mert igaz, hogy nem sok, de mégis olyan jól esik. A mellett egy parányi kis vagyonkám nekem is van. Azután én mindig szerettem dolgozni. A dolog nem szégyen senkinek. A kis veteményesemet én ásom, kapálom. Egészen jól esik nekem.

Hát itt gyomlálgatva gondolom, én Istenem, mégis milyen furcsa, hogy a mostani fiatal leányok olyan keveset gondolnak Istennel. Jól látom én, hogy némelyik egy cseppet sem tud szégyelni. Ugy beszélnek, olyan ledér módjára viselik magokat, hogy az én koromban elsülyedtünk volna a szégyentől. Ennek az az oka, hogy mind elkaptak a nagy városokba, rákaptak a ropogós czipőre, a selyemkendőre, s sok egyéb nem székelyes dologra. Ennek tudom rossz lesz a vége. De ezt nem kellene bevárni, s tán a rendes papnék segíthetnének is rajta valamit, ha utána néznének. Hozzám hasonló özvegy papnéra már nem hallgatnak.

Én úgy gondolom, még hallgatnának a szép szóra. Ha a papné kikérdezné, mit dolgoznak, mivel foglalkoznak s ilyesmit. Ha különösen megtudná, *szóltak-e olvasni és mit*, s azután

* Biztosítjuk a tiszteletes asszonyt, hogy a legszivesebben látjuk akár minden alkalommal.

Szerk.

megmondaná, *mit olvassanak*, tudom jó hasznát vennék. A szé-
kely leány akárhányszor megveszen a vásáron olyan hitvány
dolgokat, a mik nem neki valók. Ha a papné adna nekik valami
jó olvasni valót, reá kapnának. Tudom én, mert próbáltam.
Úgy gondolom, hogy a Nők Világáról némely faluban még tán
három leány sem hallott, mert a papné nem mondotta meg
Arról sem tud egyik is semmit, hogy most a Nők Világára
gyűjtenek, pedig mindenik adhatna egy szöttes valami egyszerű
dolgot, vagy egy néhány fillért.

Azt ajánlanám a Nők Világa jó barátainak s kívánom, hogy
minden igaz unitárius nő az legyen, a papnék mondják meg a
hozzuk tartozó leányoknak s az asszonyoknak is, adjanak va-
lamit a Nők Világára s mondaná meg, hogy ő összegyűjti s
felküldi. Ha az én időmben ilyen dolog lett volna, én megpró-
báltam volna. Most talán nem veszik rossz néven tanácsomat.

Tisztelettel

Egy özvegy papné.

A nőről.

Sokan írtak a nőről és mint egy költői lelkületű férfiú
kifejezte:

„A női szív mély mint a tenger,
Mely iszapot és gyöngyöt terem.
Van-e, ha még oly bölcs is ember,
Ki azt mondhatná: ismerem.

És én mégis gyenge tollammal ismertetni akarom a női
szívet, a mint magam elé képzelem, a mint a körülöttem levő
női szivekből megismerni tanultam. Mindnyájan ismertünk éle-
tünkben egy igaz női szívet.

Az anyát ki ne ismerné, azt, a ki képes feláldozni életét
is gyermekéért, a kinek gyöngéd természete a legnagyobb erő-
szakkal képes szembeszállani, ha gyermekéről van szó, azt, a
ki éhezik és szomjazik, tür hideget és fáradságot, csak hogy
gyermekét táplálhassa. Legszebb meséje az anyai szív mélysé-
gének és igaz szeretetének a következő: Egyszer volt egy fiú,
a ki gonosz társaságba kerülve, részegen tért haza özvegy
anyjához, ki már ágyban várta egyetlen fiát. Az anya kért és
könyörgött fiának, hogy ne dorbézoljon, tönkre teszi őt is,
magát is. A fiú azonban az alkoholtól elvadulva, fejszét ragad
és leüti anyját és vadságában kiveszi az anya szívét. Azonban
a bűn miatt lelke megzavarodik és az ifjú magához ragadva a
szívet, kirohan a házból és rohan a sötét utcákon végig, meg-
akadva, elesik. Ekkor a szív így szól hozzá: megütötted magad
édes fiam? Ilyen az anyai szív.

Nagyanyám már csak emlék lelkemben, de szép emlék; még most is látom az ő szelid arczát, dolgos kezét és eszembe jutnak azok a kellemes órák, melyeket ő velem töltöttem. Szeretett engem és én is szerettem őt, szeretett, mert fia voltam leányának, én pedig, mert anyja volt az én édes anyámnak. Az én édes anyám Mily kár, hogy nem vagyok költő. Az tudja azt a költői lelket igazán festeni. Egy Petőfi, Endrődy, Pósa tudnak arról igazán, őszintén írni. Ha egy napi fáradságát tekintjük az anyának, mit gyermekeiért kifejt, láthatjuk azt, hogy az ő gyenge szervezete azért képes arra a munkára, mert a szív ad erőt rá. És ezzel még nem éri be, kétszer, sőt többször akkora a testi munkánál a szellemi, az a gondoskodás, mit kifejt gyermekeiért az anya. Tekintsük az anyát a bölcső mellett, vagy beteg gyermeke ágya mellett, vagy tanuló gyermeke vizsgáján, egyformán láthatjuk azt a mély szívet, mely női szív. Azonban a női szív szépsége nemcsak az anyában nyilvánkozik meg. Ki tudna tisztelettel nem gondolni egy szerény, önérzetes fiatal leányra, ki munkálkodik úgy eszével, mint kezével és lelkesedik szép eszméért. Van a világtörténelemnek sok nő alakja, vannak írók, művészek, sőt hadvezérek és királyok is, de azt hiszem, nincsen kedvesebb női alakja, mint Izabella királyné. Sokszor elnézegettem azt a képet, melyen a török követek előtt kis fiát, a *mi* János Zsigmondunkat szoptatja. Eltűnnek szemem előtt a követek, eltűnik Fráter György alakja, eltűnik Izabella fejről a korona és előttem áll a nő, az anya, a ki táplálja gyermekét. Ilyen a nő, én legalább ilyennek látom és azt mondom, hogy a férfi legszebb jutalma egy igaz női szív.

Ujvári László.

Celia.

Hej, de a kis gyermeknek játszótárs kell, az ifjunak barát és vetélytárs, a meglett embernek gondolat, terv és eszme, a mely kiegészítse lényét, betöltse szívét és elméjét! Robinson ráakad Péntekre, megismerkedik a vadakkal és társaságukhoz csatlakozik.

Celia megismerkedik a virágokkal, kövekkel, csigákkal, madarakkal, a tengerrel. A kis leány leginkább a tengerpart mindig újjuló tarka-barka kincseivel szeretett foglalkozni. A tenger ismeretlen, mély kebeléből mindennap újabb füvek, virágok és a növényzetnek egészen új világa nyílt meg szemei előtt. Minden nap többet ismert meg. A minek nevét meg nem tudhatta maga látta el névvel. Egy néhány év múlva nem volt egyetlen bokor, sem szikla, sem fa vagy virág, a melyet Celia

ne ismert volna. Ugy tekintette az egészet, mintha mind az övé lett volna s az ő gyönyörűségére.

Mindennek új világot, új színt, új szívet, életet, éneket, beszédet teremtett. Az élő lények mintha megokosodtak volna, az élettelenek mintha megelevenedtek volna körülte.

Celia a sok vad, nyers, zavart, durva mindenből kezdett szép, kedves és vonzó dolgokat elévarázsolni.

Nemcsak megismerkedett nevökkel, szokásaikkal, sajátágaikkal, hanem arra is rájött, hogy lehet szaporítani és tökéletesíteni. A kis ház környéke lassan-lassan egy kedves kertté alakult át, nagyobbára s csaknem teljesen a kis Celia keze alatt.

Mi volt tanítója? Az anyai szeretet, a kiterjedt magas ég, a megmérhetlen iszonyu tenger, a társ nélküli magány és a korlátot nem ismerő szabadság. A tengernek beszéde, a virágnak nyelve, a madárnak zenéje, a természetnek költészete van: gazdag, fölséges, emberi és isteni, csak szem, szív és szellem kell hozzá, a mely lássa, érezze és áthassa, felölelje magát!

Celia házi nevelésben részesült. Anyja mivelte lelkü nő, atyja tehetséges és képzett férfi, kinél az ambitio és az akaraterő meglepő volt mindenkire, midőn kiszakította magát az embervilágból, azért, mert hivatalában mellőzték. A két fiu testvér is tudott szeretni, épen mint Celia, de még sem tudták betölteni az ő lelke kis világát.

A szigetre, vetődött egy-egy halászcsalád, néha veszedelmes tengeri kalandorok is.

Kis leány volt még, midőn egy májusi hideg napon a tengeren, veszélyes sziklák közelében meglátott egy hajót. Szörnyü vihar volt. Minden pillanatban lehetett várni, hogy a hajó mindenestől semmivé lesz „Nem volt kedves látvány az az aránytalan küzdelem, melyet a dühös Oceán menedéknélküli pusztáján folytattak. Mily tehetetlenül borultak a vitorlák egyik oldalról a másikra . . . Némelyiknek bizonyosan van felesége, vannak gyermekei is — így gondolkozott a kis Celia! Mily szörnyü éjszakájok lesz azoknak. Hiába néznek ki a sűrű sötétségbe. Még azt sem fogják megtudni, vajjon azok a gyarló kötelek szolgálnak-e még, vagy a tenger elnyelte mindenestől. Nem csodálnám ha a szegény nők haja megféhéredett volna reggelig, midőn a nap megmutatta, hogy az a kis pontocska még mindig ott himbálódik a nagy tengeren“ . . .

Hányilyen jelenetet látott, és mindazok mélyen bevésődtek emlékébe. Egyszer egy összetört hajóról a szigetre vetődött egy norvég család, azután ismét egy másik. Szíve öntudatlanul kezdette vonzani Celiát a szigetekeken itt-ott lakó családokhoz.

Oly igazán velök tudott érezni, mikor a szegény asszonyok és gyermekek kigyültek a tenger partjára és várták a hajót és a mikor már kezdettek bizonyosak lenni, hogy az övéiket látják, és a mikor a sok sirástól amugy is elgyöngült szemök előtt, a váratlanul elékerült zápor elzárta a csónakot, a tengert s még az eget is, az ő szeme is megtelt könnyel, szívébe olyan mély szeretet, oly nagy rokonszenv fészkelődött ezek iránt e szegény emberek iránt, hogy azt lehetetlen kifejezni. Ők a szegény hajós gyermekek is fölismerték, s mint a vékony sodronyszál az erős mágnesacélhoz, úgy hozzá tapadtak Celiához mind

Ő maga fejezte ki ezt a viszonyt leghivebben, midőn később egyik leánybarátjáról ezt írta: Mit is tudnék én tenni ezen a világon Bernsten Mina nélkül. Remélem, hogy ő velem lesz akkor is a mikor meg halok.“

Bernsten Mina a szigeten megtelepedett norvég hajós leánya volt. Benső barátság fejlődött ki a két leány között, mely egész életökben megmaradt. Celia Minával és a sziget elhagyott, szegény gyermekeivel kezdett foglalkozni. Mindig és mindenben azt kereste, hogy mit tehetne értük. Ha betegek voltak ápolta, gyógyította, mert ő még arra is rájött, hogy némely betegségnek orvossága található ott a szigeten. Aztán anyja is szívesen járt kedvébe.

A házonkívül is, de a házban is szeretett foglalkozni mindennel. Értett mindenhez.

Mintha a virágoktól eltanulta volna hogyan öltözködni, ő lett magának ruhakészítője. Munkája mindenkit meglepett, mert a színeket senki sem tudta oly fölségesen alkalmazni.

Mint ifju kis leány sugár természetű, inkább gyöngé mint erős, mint meglett nő, erőteljes.

A kis leány fürge, élénk, mintegy pinyőke. Egész lelkéből tudott nevetni. A nő kimért, csöndes, s inkább komorságra hajló.

A kis leány tengeri csigákat fűzött össze s karját megnyakát azzal diszította. Oly egyszerűen és természetesen beszélt, mint a hogy a fülmile énekel, mialatt nagy szemei élénken forogtak minden irányban, mert ő mindent meglátott a mi csak körülte történt. Nemcsak lelkét hanem testi erejét is tudta nevelni, mert ő mindent, de mindent fölhasznált és kimerített a mi csak hatalmába került. Mindennel sokat foglalkozott, minden kis dolog fölött sokat tépelődött, oly annyira, hogy talán a túlfeszített lelkimunkásság következtében, haja már ifju éveiben megöszült, de oly izléssel tudta föltüzni, hogy viruló arczat még bájosabbá tette.

A hosszú tél adott legtöbb gondot Celiának. Ekkor vola

teljesen magára és lelke forrásaira utalva. Ekkor, a mikor a tomboló vihar zajában ment pihenőre és abban is ébredett föl. A kis sziget körül a tengernek minden mozdulata jobban érezhető volt mint a rendezett partokon. A téli és tavaszi hónapokban nagyon sok megrázó jelenetnek voltak tanúi.

Minő látvány! Irja egy vihar után. A nagy vitorlás ott hevert a parton szétzúzva, s mint egy tojánhéj, kettőbe szakadva. Első vége meredten az égfelé állott, szilánkokba szakadozott gerendái az égbe meredtek. A legvastagabb szálfák úgy szétváltak törve mint a pozdorja, a végük úgy elporladozva mint az elégett szivar vége. A vitorlák az egész parton szétszórva akkora darabokban mint egy-egy zsebkendő, és az egész sziget úgy tele fenyőforgácsal mintha valamely óriás az egész szigetet fölakarta volna gyűjtani velök Nylcz hajós szétzúzva morzsákra. Iszonyodva gondoltam arra, hogy egy-egy eltört láb, eltorzult arcz, idomtalan kar akad szemem elébe. Kőtelek, lánczok, rudak, horgok, vasdarabok félig eltemetve, összekuszálva a part fővényével. . . . Egy pocsolóban egy szürke mellény összegyűrve, felső részén két kiálló gomb, mint egy hulla szeméi. Ilyet nem lehet elképzelni!

Ennyiféle hatás és mind a legnagyobb szélsőségben csapongva, növelte a kis Celia lelkét.

Serdülő leány volt még midőn egy missionárius kereste föl a sziget lakóit. A Celia szülői kellett hogy szállásba fogadják. A kis vadvirág, ez a merészen szállongó sirálymadár, ez a fésledező sziklai rózsabimbó, megbüvölte az ifjut. Az ifju pap úgy gondolta, hogy majd ott a nagyvilágban, az ő gondos nevelése alatt meg fogja ismerni, elfogja sajátítani a társadalmi fogásokat. Feleségül kérte és Celiából Thaxterné lett Newtonville-ben, Bostontól nem messze.

Épen olyan vad, ismeretlen és ijesztő volt az a benépesült föld, mint egykor a sziget. Férje szerette volna oktatni, idomítani, de a könyveinek és hivatalának élő komoly férfi és a természet vadvirága, a ki szerette a szellőt, a vihart és a madárdalt, igen messze távol állottak egymástól. Célia nem tudott olyan lenni, a milyenek mások voltak. Őt nem tudta más nevelni magán kívül, de ő csakhamar megteremtette a maga világát. Három kis fiu és a muzsák lettek első barátai.

Egyszer — maga sem tudta hogy — dalra kelt ajka és egy kedves kis költemény lett az egyszerű énekből. Lowell költő kezébe került az első vers s azonnal, egyetlen betűváltoztatás nélkül kiadta. Legalább gondolatmenetét megkísérlem visszaadni:

Sötétek a halmok, gyorsan tűnik el a nap,
Utolsó sugári édesen mosolygnak vissza,
A szárazföld kebelén hosszan kanyargva
A kis folyó gyorsan a tengerbe szalad.

Oh boldog folyócska, ha énis veled mehetnék,
Oh epedő szív, mely csöndes nem lészel soha,
Oh sovárgó szem, meredten néző a halomra,
Pedig neked csak a sima tenger menedék.

Légy csöndes! Nézd mennyi virág és madárdal itt.
Szépség, illat, minden mit szem s fül kívánhat,
Minden pompája egész nap tiéd a nyárnak
És az életnek sok örömét ki nem mondhatni,

Nemis hálátlan. Csak álmodja e szív
Mily szép lehet az alkony ott messze,
Ott hol a halász aggódva hallgat a neszre,
Ott hol a sirály habok közt repülve sir.

Ott hol az arcot tengeri illatu víz áztatja,
Ott hol izgatva hallgatjuk dereglyék czubbanását,
Hol az evezők zaja, a szél siró sívítási
A messzi távolból, mind nevemen hív.

Oh föld, érjen bár a te meződ dala az évig,
Dicsőítve zengvén, *csak egyre vágyom én csak,*
Te reád tenger morajja, hullámok zaja
Melyek fölséges dalt teremtve, a partot verik.

Epesztő vágya gyakran teljesült. Az édes anyai szeretet, lelkének, lényének dajkája habok, bokrok, sziklák, madarak mind oda vonzották s legtöbbször az egész nyarat, néha, anyja ápolására még a telet is ott töltötte.

Az újvilág, a mivelt társadalom és az emberek hatása nagyon gyorsan ébresztgette föl még rejtőző sok szép tehetségét. Egyik férfi ismerőse így jósolta meg jövőjét: ő nem fél s ezért képes lesz megtenni bármit is.

Már a szigeten, még mint ifju leány megmutatta, mennyire nem fél ott, a hol ismeri a helyet s még az elemeket is. Egy este nagy vihar jött. Várta a postacsólnakot. Tudta, mily könnyen veszély érheti a sziklák között. Celia minden habozás nélkül elhatározta, hogy a mit lehet, segítini fog. Felöltözött, lámpát gyújtott és a félelmes sötét éjszakában kiült a partra és tartotta a lámpát, mert remélte megpillantják a halvány kis fényt s tudni fogják, merre evezzenek.

Az ujjvilággal is szembe nézett. Csakhamar belátta, hogy a társadalom olyan mint a tenger, melyben lakásunk és környezete egy sziget. Celia földezte ez uj tenger titkait.

Egyszer, csak úgy váratlanul, mint valami égi sugalomra, megnyílt fülében a *zene* titkos, bájos érzése. Az érzés öntudattá nőtt és alig képzelhetni valakit, a ki tökéletesebben tudta volna élvezni a zene művészi szépségeit. Egy későbbi levelében írja: A mikor lejöttem ide (a szigetre), olyan levert voltam, a milyen soha . . . De az ég egy zenészt küldött ide, a ki Beethovent játszotta nekem reggel, délben és estve, egész nyáron és meggyógyította beteg lelkemet, mint a hogy a legkitünőbb idegerősítő, meggyógyítja a testet. Egy hétre jött, de hat hétig maradt és bár nem szándékozott játszani, s bár én sem kértem soha, kitalálta mily nagy élvezet nekem és órák hosszat eljátszott minden nap. Ki sem mondhatom, milyen élvezet volt. De az alatt egyszer is meg nem állottam, egész nyáron át dolgoztam. Mialatt a zene tartott, mialatt az emberek ki- és bejártak, én állandóan festettem és élveztem a zenét.

Ugy van. Celia festő is lett. Hogy és mikor? Csak úgy a hogy zenész. Egyszer azt tapasztalta, hogy az ő keze alól a természet papírra varázsolva kerül ki.

39 éves korában írja egy barátjának: „Hallotta-e hogy hozzá fogtam a festéshez — vagyis, a hogy én nevezem: birkózom a művészettel“, — a szó legnyersebb értelmében. Ez az erdei repkény levél, melyet e lapon lát, természet után van festve. Igaz, hogy nem nagyon jó, de reményleni lehet, hogy jobb is lesz. Ugy-e ön is így gondolja. Oh mondja! Most egyébre gondolni sem tudok. Szeretnék mindent lefesteni a mit látok. Minden levélnek, minden ágnak, minden szíromnak, fűszálnak, bokornak, gyomnak, világnak uj bája van, pedig azt hittem, teljesen ismertem mind. Egészen uj világ nyílt meg előttem.

Egyik férfi barátjának is elküldötte egy kis festményét már az első héten. Egy piros levél volt, melyet egy köre simulva látott meg. Lemásolta úgy a hogy tudta. „Nem nagyon jól — írja levelében — mert még nem vett leczkét a rajzból, s természetes, hogy az ember egyszerre nem lehet tökéletes. De örvendjen neki, mert olyan gyönyörűség, olyan élvezet lesz majd a komor napokban

Később nagyobb dolgokat, egész tájképeket is festett. A tájkép mellékalakjai sok gondot adtak. A messze eltünő hegyek, a lenyugvó nap, a tenger hullámai, a bokrok, mind könnyen mentek, de a bokor mellett ülő leány arcza, keze, karja már nagy gondot adott, nehéz volt.

Észrevétlenül növvő nagy erejével, széleskörű ismeretével,

kezdett maga körül vonzani minden nagy szellemet, minden kitünő embert. Költők, művészek, írók, tudósok, emberbarátok legjava, szerencséjének tartotta, ha közelében lehetett.

Rendkívül sokat olvasott. Minden irányba, a hol csak nagy és szép gondolat termett, az ő lelke útát talált. Az útleírások egészen magukkal ragadták, főleg ott, hol a természetet festik Ruskin művét „a nagy festőkről“ a családban együtt olvastuk: néha egészen bele merülünk a bámulatba, néha egészen kitör belőlünk a nevetés, midőn türelmetlen gúnyját olvasuk. Máskor elragad a tisztelet, oly remek rajzát találjuk benne az igazi művészetnek.“

A könyveket csak úgy falja föl; de soha sem magának. Dantet, Shakespearet, vagy akárkit is olvas, nem sajnálja az időt, kiírja a legszebb részeket és elküldi barátainak, hadd élvezzék. Viszonzásul örömet veszi, ha átolvasásra megküldik neki az új könyveket.

Bármely jellemvonását szemléljük, mindenik vissza vezet a természethez. A barátai közé csak olyanok juthatnak be, a kiket szeret. Olyan volt mint a kis gyermek. Ha valakinek arcza első pillantásra nem tetszett meg, attól elhúzódott, mint a gyermek.

A ki az érzelem és gondolat világának ezen legfelsőbb köreibek látja Celiát, azt gondolhatná, hogy nem lehetett jó családtag, nem kellett neki az olyan munka, a mi a nők általános nagy többségére vár. Bámulatosnak vagy hihetetlennek mondjam-e — de ő ebben is kiváló, mondhatni példányszerű volt. A kicsi Johnt gyermekes anyai örömmel szemléli s úgy írja le barátjának: hogyan mászkál le a lépcsőn, hogy megy a téhénhez, hogy bukik rá a bokorra, hogy van összekarczolja keze, lába; meg aztán hogy mulat ezen az apa, anya és nagyanya.

Celiát nem hozza ki sodrából, ha a szigeten nyaral beteg anyja kedvéért s ha vendégei vannak és családja nincs. Főlkél 6 órakor s a mellett, hogy mindenik ételt izletesen elkészíti, kedvencz művészi hajlamainak is enged.

Nem képzelhető odaadóbb gyöngédség, mint a milyennel beteg anyját ápolta. Nem törődött ő még azzal is, hogy nem sokat tud festeni, csak segítsen szenvedő anyjának. Szegény édes anyjának ő volt egyedüli ápolója. „Szemeim kimerültek a sok virrasztástól és sirástól. Kedves, szép anyám hanyatlik és mi kétségbe vagyunk esve.“ Ugy érzem, hogy nekem is vele együtt kell mennem. Olyan az ágyán mint egy angyal, susog a zöld mezőkről és kezünket keresi és áldását morzsolja és mosolyog ránk úgy a hogy senki e világon nem tud mosolyogni.“

Anyja meghalt. Nem mérlegeljük fájalmát, de az egészen

ravall, a mit a drága halottal mivelt. Tiszta fehérbe öltöztette, s azután párnáját behintette skarlátpiros geraniummal, arany-sárga chrysanthemummal, vérpiros rózsákkal. Ő elég fehér, hogy mérsékelje a virágok rikitó színét, s így milyen szép! Ne hozzatok ide azokat a hervadt helyotrop-okat, sem azokat a félig elnyilt tea-rózsákat. Ez nem az ők helyük. Elég szépek a magok helyén, de nem itt a halott mellett! Olyan virágok kellenek ide, a melyekben élet, melegség és vidámság van. Ezek találnak az én anyámhoz. Ő ezeket szerette.

Atyja mellé temettette a szigeten. A sirt is a legszebb élő virágokkal hintette, ültette be.

És azután következett a sziget átvarázslása a legszebb, a legvonzóbb helylyé. A mit az anyja és ő szeretett, mindaz tökéletesülve jelent meg a virág-táblákban, az utak szélén, az ablakokban, mindenütt. Ezután a sziget a jó barátok bucsujáró helye lett. Itt találkozott minden jeles ember.

Celia a sok munkában nagyon kimerült s miután férje is egészen váratlanul elhalt, egy hosszú kirándulást tett Európába, főleg Olaszországba. Nem szólunk arról, milyen hatása volt rá a modern élet központjának, Párizsnak s a művészet hazájának Olaszországnak.

Visszakerült s a gyermekek, barátok, majd a kis unokák és a virágok és a sziklák, meg a tenger zugása, növénye, madarai és e festészet meg a zene között élt tovább a tisztelet, szeretet áradatában.

Utolsó éveiben sokat foglalkozott a vallással. A vallásos érzés, minden érzelmek között leginkább tökéletesít. Semmi külső előny, születés vagy családi összeköttetés, sem a jól mivelt izlés, sem előkelőség, sem a legkitünőbbekkel való társalgás, sőt még a szeretet is, a mely nem emelkedik föl a vallásos érzés magaslatára, nem adja meg a léleknek azt a gyöngéd és magasztos ihletet, a milyenre az égiekkel társalogni tudó léleknek szüksége van.

Most már egészen összeolvadott lelkében az ég és föld minden szépsége. Az ő ezer virága, melynek mindenike élő nyelven szólott, az ő madarai, melyek oly bátrak voltak, mert aunyira szerették. hogy szobáiba beropültek, s mikor kiment mint a méhek körül zsongták, az ő számtalan festménye, a melyek között elmerült — mind együtt voltak, úgy a hogy nemes, nagy lelke megteremtette.

„Ki sem mondhatom, milyen szép itt, milyen kedves itt lenni. Olyan csendes, olyan mennyei, oly üde, oly sokat ígérő. Egész nap dolgozom — írja 1894 ápril havában s többnyire mindig künn, és mennyi kellem van mindenben. Nem könnyű, mert sok a munka, de én szeretem . . .

A 60 évhez közeledik s épen olyan, a milyen 16 éves korában volt: tele lelkesedéssel.

Szigetjéről könyvet irt. Abból láthatni, mily gyönyör, mennyi pompa ven a Celia szigetén. Abból tanulhatni meg igazán, milyen a tenger. Levelei, melyekből ez a rajz készült, élete utolsó napjáig kísérik. Barátai, könyvei, mind ott voltak körülte. 1894. júliusának egy délutánján gyönyörködtek egy művész festményein, hallgatták a Celia olvasását s azután Celia lefeküdt és elaludt örökre. Ugy temették el, a hogy ő eltemette volt édes anyját, virágok között, virágok közé.

De Normandie asszony, a ki e nagylelkű nőt fölfedezte előttem, ott volt a temetésen, ő hintette a virágot a sirba, a koporsóra, és most ő is, a többi barátok és barátnők, idegenek egész serege minden esztendőben ellátogat a Seoals szigetre. Új angliának nincsen oly divatos nyaraló helye, mint a Celia szigete.

A Celia szelleme ott lebeg a fák, bokrok, virágok között, mert mindenki tudja, hogy ő teremtette oly széppé, kedvessé s gazdaggá az egykor kopár, műveletlen, lakatlan vad szigetet.

A szép nyaraló tavába, a csöndes tenger tükrebe tekintünk

és alattunk és felettünk

És bennünk is a meny volt,
szívünkben szent tűz lángolt.

Soha ahhoz hasonlót nem láttam, nem élveztem a milyen egy ily szigeten az emberek szelleme, szive, szava. Mindenki átadja magát az ég és a tenger mennyei hatásának. Itt mindenki közelebb érezi magát a világegyetem nagy szívéhez. Itt az ég és a föld együtt tükrözi vissza a végtelen törvény, mérhetlen szépségét. Itt mindenki jobbat és szebbet tud gondolni és mondani, mert itt a kopár szikla, a láb alatt rejtőző kis virág, s még a szokatlan éneklő veréb is hozzájárul a magasztos érzelmeket teremtő összhanghoz.

Ők azt hiszik, hogy a ki egyszer a Celia szigetére megy soha többé nem lesz köznapias, türelmetlen, igaztalan, mert ott minden gonosz indulatot lecsöndesít a tenger, egyik uapon némaságával, másik napon velőtrázó morajjával.

Én azt hiszem a mit Celia tapasztalt, hogy a földnek az a kis része a melyen mi együtt egy helyen vagyunk akár mint család, akár mint társadalom, nem egyéb egy kisebb, nagyobb terjedelmű szigetnél. Először vad, durva, inkább pusztító, mint építő. Sokszor bántalmazza vihar, szélvész, fagy és jég. Én azt hiszem, hogy a mi szigetünkön is szépülnek, nemesülnek a virágok, édesedik a madarak dala és tökéletesedik az

emberek szive. Én azt hiszem, hogy a mi nőink között is vannak sok szépre képes Celiák, ohajtom, hogy ez a halvány kép az Oczeán szigetének bámult Celiájáról, ébressze föl azokat a nemes tehetségeket, a melyek arra vannak hivatva hogy ezt a mi világunkat is szebbé, tökéletesebbé és boldogabbá varázsolják.

Vége.

Boros György.

Herkulesfürdői levél.

Derült, vidám reggelre ébred a fürdő. Bearanyozza a kelő nap az óriási hegyek ormait, melyek szeliden tartják ölükben Istennek e csodás teremtését, melynek elragadó szépségében annyi hatalom, annyi megfizethetetlen erő rejlik.

Arany sugarak játszanak a Cserna habjai között, mely festői tájon, hatalmas szikláktól körülvéve kanyarog, helyeuként meleg, kénos forrásokat véve fel, melyeknek már annyi ember köszöni egészségét. Istent dicsőítő, hatalmas zene száll a tiszta, illatos légbé, figyelmeztetve az embereket, hogy siessenek Istennek hálát adva, használni az erősítő, egészséget visszaadó vizet. Csöndet, nyugalmat lehel itt minden. Az emberek vidáman, nyugalmasan igyekeznek e pihenésre szánt időt eltölteni, s a fiatalságnak, mely szorakozni jött ide, szintén kellemes és testedző multságokat nyújt Herkulesfürdő De milyen véghetetlenül szomorú benyomást tesz az emberre, ha e festői szép, tökéletes kép keretében, többnyire vidám, gondtalan emberektől körülvéve, egy-egy, betegségtől elgyötrött teremtést lát kerekesszékén lassan tovaördülni; halvány, beesett szemű embereket, kiket nem tud fölvidítani a napsugár, kik agyonfáradva a szenvedéstől, talán az élettől is, merev tagjaikkal csöndesen, mozdulatlanul ülnek hónapok, talán évek óta.

Csak egy van, mi őket az élethez köti, mi elhozta e helyre s végre mi halvány mosolyt csal néha az elfakult szemekbe, a reménység, e jótékony isteni adomány, hogy hátha találnak itt az ők fájdalmaikra is balzsamot. Sokszor már nagyon halovány, kialvófélben ez a reménysugár.

Nem szabad elcsüggedni. Ime mindjárt egy példa reá. Bájos fiatal leány, ki anyjára alig támaszkodva, biztos léptekkel, mosolyogva sétál a rózsákkal szegélyezett utakon.

Emlékszem, elnéztem sokszor hosszan, szánakozva, mikor idejöttünk, alig pár hete. Itt ült szegényke a rózsafák mellett kerekesszékében órák hosszáig. Halovány arczával s elmerengő szomorú szemével olyan volt, mintha hervadó, letépett testvére lenne a feje fölött mosolygó rózsáknak. S most milyen boldogan sétálgat!

De vessünk egy pillantást a fürdő legélénkebb pontjára, a gyógyteremre. A társas élet azért olyan élénk Herkulesfürdön, mert a gyógyterem összehozza a közönséget, mely külön csoportokban szórakozik itt reggeltől a késő éjjeli órákig. A fürdőközönség nagyobb részét a magyarok, németek s kivált a románok teszik. Esténként katonazene mellett tánczol a fiatal-ság bostont, s a mi a magyarok legújabb diadala, gyakran csárdást zendítenek rája, mit mindnyájan együtt, lelkesen tánczolnak a magyarokkal.

De hagyjuk a zsufozt, füledt levegőjü gyógytermet, menjünk a csillagos ég alá s élvezzük Herkulesfürdőt ilyenkor este, mikor a legideálisabb, legszebb. Mikor a hegyek mistikus sötétségét fényes Szent-János bogárkák zavarják meg, melyek nesztelenül röpködnek a fák, a sziklák között, a susogó Cserna fölött, mint egy-egy hirtelen letünő csillag.

A fürdőtelepet tündéri fénynyel borítják a villanylámpák, s a park utjairól vidám nevetés hallszik.

Zene, virágillat és költészet mindenfelé.

Pákey Edit.

Az emberi nem a jóltevők és gonosztevők két osztályába sorozható. A második osztály nagy terjedelmű, az első maroknyi.

Emerson.

Hogyan készül a gombostű?

Olvasóink tudni szeretnék, hogyan készül a gombostű? Jól van, elmondjuk, a mit tudunk felőle.

Egy gépnek szilaj, falánk kis része huzza a sodronyt, melyből a tű lesz. Leccsip belőle egy percz alatt mintegy 1400 darabot és ez így foly szüntelenül s a mint leccsipi az egyes darabokat, egy homoru felületü makacs kis kalapács ráüt a sodrony végére háromszor, a leccsipett darabocska a kalapács homoru részében gömbalakot vesz fel és ekkor felfordítja a fejére s a fogai közzé ragadja, oldalvást egy csatornába fekteti, hol az emeltyük és rugók villámgyorsasággal meghegyezik a gombostüket, majd pedig lehullatják egy fiókba.

A gombostüket azután kifényesítik s két igen érdekes gép simára csiszolja. Egy másik automata féltuczetenként hosszábau egymás mellé rakja vagyis osztályozza és egy tökéletes szerkezetü gép felfüggeszti a tüket gombjuknál fogva, átbocsátja egy átluggatott lapon egy papírra, hol a munka befejezést nyer.

Oly tökéletességre van vive ez a kis gép, a mely különben a varrógéphez nagyon hasonlít és azzal csekkenem egyenlő nagyságu, hogy az emberi kéz ügyességét a lehető legnagyobb mértékben megközelíti.

A Nők Világa ügye.

A Dávid Ferencz Egylet a jövő őszi közgyűlésen, ujonnan megindított női lapja alapjára sorsjátékot fog rendezni. A tervezett sorsjáték iránt általános nagy érdeklődés mutatkozik, a mint látszik abból, hogy a Nők Világa olvasói már is nagy számu, igen kedves és értékes tárgyakat küldöttek be:

Raffaj Irma Ujszékely: point lace nyakkendő, point lace kötény.

Ürmössy Jenőné Béré: festett fatányér, kulacs (fafestés.)

Ferencz Gyuláné Gyalu: kalotaszegi varrottas terítő, tálcakendő (lapos himzés), himzett kis terítő.

Boros Györgyné Kolozsvár: jegyzőtábla (bőrmunka), kis doboz (fafestés), faláda festve (magyar stil.)

Kádár Berta Korond: fali ujságtartó (taplómunka).

Kádár Ilona Korond: kézitáska (taplómunka.)

Göncz Jolán és Zsuzsika Szt.-Miklós: 6 drb. házi szőtt törülköző.

Tályainé Némethy Ida és Némethy Emma M.-Vécs: terítő (kalotaszegi varrottas), terítőcske (sima himzés).

Móricz Jolán I. oszt. polg. isk. növ. Kolozsvár. asztalfutó (selyemhimzés).

Veress Sándorné Gyéres: plüsh, keretbe foglalt fali kép (festéssel kombinált himzés).

Veress Olga I. el. oszt. Gyéres: terítőcske (kereszthimzés.)

Még nagyon sokan tettek ígéretet. A sorsjegyeket közelebbről kibocsátja a D. F. E. Választmánya.

TARTALOM: A magyar nők. Gr. M. I. — Több tért a nőknek. Barabás Lajos. — Falusi gondolatok. Egy özvegy papné. — A nőről. Ujvári László. — Célia. Boros Gy. — Herkulesfürdői levéi. Pákey Edit. — Hogyan készül a gombostű. — A Nők Világa ügye.

Nyomatott Gámán János örökösénél Kolozsvárt.